

Omgaan met conflicten (6) ó de rol van het conflict in de heilsgeschiedenis: het oude testament

We hebben uitvoerig stil gestaan bij conflicten uit de kerkgeschiedenis. De conflicten gemeente - Israël, Rome - reformatie en baptisme - kerken hielden ons drie artikelen bezig. Iemand zal zeggen: maar dat is uit de kerkgeschiedenis! En de kerkgeschiedenis is vol van geloofsafval. En dus ook van conflicten! Zo gemakkelijk komen we echter niet van het conflict af. Het conflict speelt nl. niet slechts een rol in de periode na het schrijven van de nieuwtestamentische geschriften. De bijbel zelf is vol conflicten. Om het nog lastiger te maken: conflicten zijn in de heilige Schrift niet altijd betreuwenswaardige incidenten die met wat meer geloof en liefde voorkomen hadden kunnen worden. Zowel in het oude als het nieuwe testament is het conflict vaak geen incident, maar veeleer structuur van de heilsgeschiedenis. Het heil van God verwerkelijkt zich soms via een conflict binnen de geloofs-gemeenschap. Op hoogst merkwaardige en schokkende wijze is het conflict dan opgenomen in de gang van het heil door de geschiedenis. Met aandacht voor deze kant van de zaak kijken we in dit artikel naar twee conflicten in het oude testament.

Het conflict tussen Jozef en zijn broers

In de familie van aartsvader Jacob heersten grote spanningen. Je zou gelovige eensgezindheid verwachten onder de dragers van de belofte van de uitverkiezing. God had Abraham en zijn nageslacht uitverkoren onder alle volkeren der aarde: *Ik zal u tot een groot volk maken, en u zegenen... en met u zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden* (Gen. 12:2-3). Maar de vierde generatie van het uitverkoren volk krijgt een onderling conflict over die verkiezing.

Jozef staat op in de kring van de uitverkorenen en presenteert zich als de uitverkorene bij uitstek. Als de lievelingszoon van vader Jacob loopt hij rond in het gewaad van een kroonprins en steekt daarmee zijn broers de ogen uit. In dromen wordt hij zich bewust van zijn unieke plaats in de familie en loopt daarmee te koop. Jozefs broers verdragen diens pretentie niet. Als de gelegenheid zich voor doet verwijderen zij hem uit hun midden en verkopen hem aan slavenhandelaars. Wie had de schuld in dit conflict? Jozef gedroeg zich ongetwijfeld irritant met zijn kroonprinselijke kleren en de verhalen over zijn dromen. Maar die kleren kwamen hem wel toe. En zijn dromen waren geen bedrog. In Gods heilswerk met Israël is Jozef de uitverkorene onder de uitverkorenen. Later zal hij het uitverkoren volk redden uit hongersnood en toekomst geven. Het is niet toevallig dat de christelijke gemeente in Jozef een voorafschaduwing van Jezus heeft gezien. Waren de broers dan de schuldigen in dit conflict? Hun handelwijze valt niet goed te praten. Maar je zult zo'n broer als Jozef hebben! Ik denk dat we een heel eind met die broers kunnen meevoelen als we van hen lezen: *en zij haatten hem* (Gen. 37:4, 8).

In dit conflict is de schuldvraag niet op zijn plaats. Deze zaak valt niet af te handelen door met een beschuldigend, vingertje naar één van de partijen te wijzen. Dit conflict heeft iets onvermijdelijks, iets noodzakelijks. In de gemeenschap van uitverkoren mensen moet de uitverkiezing wel tot conflict leiden. Want mensen kunnen Gods verkiezing niet zomaar aan. Israël is niet vanwege eigen kwaliteiten door God tot werktuig onder de volkeren verkoren. Deze verkiezing was genade en rustte volkomen in Gods welbehagen. Deze verkiezing was (en is) een geschenk. Niets is zo moeilijk als leven van geschenken. Genade prikkelt onze prestatiegevoeligheid. Wij willen onze plaats in Gods rijk op rekening kunnen zetten van eigen kwaliteiten en inspanningen. Als het menens wordt met de genade, worden in een gemeenschap rivaliteitsgevoelens opgeroepen. Tegenover God staan we met lege handen. Maar tegenover elkaar stellen we heus wel wat voor! Als in de kring der uitverkorenen Jozef opstaat als de uitverkorene bij uitstek, wordt Jozefs broers de grond van de genade te heet onder de voeten. Zij *die het zijn* verdragen het niet dat ze dat zijn door iemand uit hun eigen midden. Het geschenkarakter van de verkiezing komt te dicht bij.

Het is de ironie van het conflict tussen Jozef en zijn broers, dat deze broers tenslotte hun leven te danken zullen hebben aan uitgerekend Jozef. En dat hun poging zich van hem te ontdoen juist de weg wordt waarlangs God hen redt. De als slaaf naar Egypte verkochte Jozef zal daar opklimmen tot onderkoning en in die positie zal hij zijn broers redden van de hongersnood. De ironie van deze geschiedenis licht heel scherp op in een vergelijking van Gen: 37:23 en Gen. 45:21-22. De broers die eerst Jozef zijn kostbare kleren hadden uitgetrokken vóór hem in de put te gooien, worden later zelf door deze Jozef gekleed! De schuldvraag is in dit conflict niet op zijn plaats. De gemeenschap der uitverkorenen moet door dit conflict heen om echt uitverkoren volk te worden. In dit conflict wordt de gemeenschap ontdekt aan eigen verzet tegen het genadekarakter van de verkiezing. Dwars door eigen verzet heen moet zij leren zich de verkiezing te laten schenken. Zo wordt het conflict tussen Jozef en zijn broers de weg waarlangs God zijn verkiezing van Israël realiseert. Het conflict wordt opgenomen in de heilsgeschiedenis. Dit conflict heeft niets met schuld of zonde te maken. Schuld en zonde worden vergeven. Middels verzoening

werkt God schuld en zonde de wereld uit. Het conflict tussen Jozef en zijn broers wordt niet door God de wereld uitgewerkt. Hij maakt het tot een stukje van de heilsweg. Juist door dit conflict heen brengt Hij zijn volk een eindje verder. Mede door dit conflict heiligt God Israël tot zijn uitverkoren volk.

Het conflict tussen Mozes en het volk

Zonder veel overdrijving kan men Israëls reis door de woestijn naar het beloofde land beschrijven als een veertig-jarig conflict tussen Mozes en het volk. Telkens opnieuw lezen we dat Israël tegen Mozes *ʼmordeø* (Ex. 16:2, 7) en met hem *ʼtwistteø* (Ex. 17:2, 7). Op de achtergrond van dit conflict staat de onverlostheid van het uit Egypte verlost Israël. Eenmaal uit Egypte betreurt het volk de vrijheid van de woestijn: *ʼOch, dat wij door de hand des Heren in het land Egypte gestorven waren, toen wij bij de vleespotten zaten en volop brood atenø* (Ex. 16:3). Later, als de twaalf verspieters teruggekeerd zijn van hun verkenningsstocht in Kanaän en verslag doen van de rijkdom van het land en van de kracht van zijn inwoners, klinkt dezelfde klacht: *ʼZou het voor ons niet beter zijn naar Egypte terug te keren? En zij zeiden tot elkander: Laat ons een hoofd aanstellen en naar Egypte terugkerenø* (Num. 14:3-4).

Conflict als weg der heiliging

In het conflict tussen Jozef en zijn broers gaat het om de onuitverkorenheid van het uitverkoren volk. In het conflict tussen Mozes en het volk gaat het om de onverlostheid van het verlost volk. In beide gevallen moest de betrokken gemeenschap door het conflict heen. Want er is geen andere weg om door de onuitverkorenheid en de onverlostheid heen te komen. Soms moet een geloofsgemeenschap een conflict niet snel willen oplossen. Soms moet je de moed hebben om met elkaar door het conflict heen te gaan. Er zijn conflicten waarin we op ontnuchterende en tenslotte genezende wijze geconfronteerd worden met alles wat aan ons als wedergeboren mensen en nieuwtestamentische gemeente nog onaf is. Zulke ervaringen moeten we onszelf en elkaar niet willen afnemen! Zo wordt de gang door het conflict een onderdeel van de weg der heiliging.

Olof de Vries